

nen en tracht dat den vol- zegt: 't was om te blus- die ruit daar- liever door

pen is harder- ande kamers- enen en uit- ers of beter

i, welke ver- laat-spreken

t niet gedacht- oorloepig het- oor verschil- trokken is- vergist

niet zijn, dat- had

en, zoo zou- shade hebben

kunnen op

n groot ver- el er achter

worden ge-

Moor wat ik- erken daarop

i. Dit gelukt- deel over de- at ik er mij

e onzedelijke

lijk, wanneer- die wij niet- lie de vrou- en dames, die- i'

ik niet meer

let is vanzig-

— allen eer-

i. De laatste- er over, dat- geerte wilde

als bijvrouw- hal en haar- voor Abigaël

een pats in- e'

at ver-

die daverde-

van Abigaël- ardige vrouw

lijk zijn op- en zijn heen-

te hand boe-

os kras het- elijke passa-

htans is het

lgens Dr de- te gedeelten

i. Maar men- nen schrap-

ht. Ik meen,

nnelijke pas-

geloofd, dat

den. Daarom

ir onzedelijk-

voor in het

niet alle ge-

deelen naar

wat het is?

eren: maar

dat zou aan

reuk hebben

Zoo hebben we dan een uitstekende gelegenheid om aan zijn methode van polemiseren een lesje te nemen.

Als hij het heeft over de woorden, die Querido Saul in den mond legt, „dat zulke vuile taal, zelfs al zou ze gebruikt zijn, behoort tot de kringen, die in den mond van een christen niet voegen”, „dat Querido nergens voor een waardige tegen-spraak gezorgd heeft”, „integendeel, in het verdere stuk deze beschouwing van Saul als in hoofdzaak juist heeft doen zien en door David's eigen woorden laten bevestigen”, dan vervolgt hij:

„Meent Dr Geelkerken, dat dit niet juist is, hij moge het verantwoorden; maar ik moet als mijn meening uitspreken, dat van een Gereformeerd predikant een ander oordeel verwacht mocht worden over zulke liederlijke taal en gedachten; ook over zulk een schandelijke miskenning van Gods dienaar, den man naar Zijn hart. Dat een wereld-ling als Querido zich daaraan schuldig maakt, moge God hem vergeven, doch is in hem te begrijpen. Dat het Dr G. echter niet mogelijk is „in den vorm of in den inhoud van dit kunstwerk ook maar iets te vinden”, dat de qualificaties van Prof. Hepp zou rechtvaardigen — laat me het zacht zeggen: dit heeft mij in de hoogste mate verbaasd.”

Ondanks het slot van deze alinea, zal men mij wel moeten toestemmen, dat deze methode van polemiseren allerminst aan scherpste gespeend is.

Die zinsnede van een „Gereformeerd predikant” zou ik althans niet hebben durven gebruiken.

En toch komt Dr de Moor daarop nog eens terug.

„Wanneer Dr Geelkerken op het voetspoor van Mr. Bakhuys Roozeboom spreekt van „een regel-schrift”, dan begrijp ik hem niet. Indien al de bovengenoemde passages ten slotte voor hem niet meer waarde hebben dan „een regel schrift” — nu, dan loopt ons waardeeringsoordeel te zeer uiteen om er over te kunnen spreken.” (Tusschen twee haakjes: toen ik verklaarde en met redenen omkleedde, dat verdere discussie met Dr G. onmogelijk was, gaf Dr de Moor dit weer als: gekrakeel, dat ten slotte daalde tot het peil: „met jou praat ik niet meer”. Het schijnt, dat Dr de Moor ziet, dat hij mogelijk ook tot dat peil zal moeten af-zakken). „Dan kan er bij hem zooveel door, dat ik bang word voor zulk een uitspraak uit den mond van een Gereformeerd predikant.”

Niet waar, malsch is anders.

Ik voor mij zou in een polemieek tegen deze uit-drukking bezwaar hebben.

Maar Dr de M. laat er onmiddellijk op volgen: „Doch wanneer Dr Geelkerken bedoelde te zeggen, dat het onzedelijk karakter van sommige passages geen reden geeft om het stuk als zoodanig aldus te bestempelen, heeft hij m.i. gelijk”.

Ik kan het niet helpen, dat ik mij hierover ver-wonderen moet. Dr G. toch heeft met geen enkel woord van het onzedelijk karakter van sommige passages gerept. Hij heeft noch „in den vorm of in den inhoud van het stuk ook maar iets” gevonden, dat reden tot afkeuring zou geven. „Ook maar iets”. Dr de M. heeft hem er zelf aan herinnerd. En toch laat hij de onderstelling open, dat Dr G. bedoelde te zeggen, dat sommige passages onzedelijk van karakter zijn. Ik houd echter Dr G. voor bekwaam genoeg om te zeggen, wat hij bedoelt te zeggen.

De polemieek van Dr de Moor tegen Dr Geelkerken eindigt: „Ziehier dan mijn meening over dit „doodenschuldige stuk”, dat door „zijn inhoud geen bezwaar oplevert.” Misschien is Dr Geelkerken nu ook „stom verbaasd” dat ik zoo er over denk. Indien ja, dan is de verbazing wederzijdsch en moet ons volk maar oordeelen, wie gelijk heeft.”

En als ons volk dan toch aan het oordeelen is, zoo kan het ook deze kwestie worden voorge-legd: of de methode van polemiseren, gelijk Dr de Moor ze toepast, de mijne overtreft.

Komt het tot de konklusie, dat polemiseren altijd een gevaarlijk werk blijft en dat aan elke methode van polemiseren gebreken kleven, dan heeft het schoon gelijk.

Jammer, dat men er niet altijd buiten kan.

Dr de Moor beloofde een „diepere” beoordeeling van het werk van Querido. Deze wachten we gaarne af. Ze is zeer zeker te geven. Wij noemden slechts een van de meest ingrijpende motieven, gelijk we van meetaf te verstaan gaven.

Ook meent Dr de Moor, dat wij ons tot ver-keerde adressen hebben gericht. Mogelijk bedoelt hij daarmede, dat wij ons tot de studenten hadden moeten wenden. Maar dan is dat weer het oor-deel van den man, die er achter staat.

Ik wil het nog wel eens herhalen: op het oog-enblik, dat ik mijn eerste artikelen schreef, wist ik niet beter of slechts een enkele student was er bij betrokken.

Doch daarop ga ik niet verder in.

Misschien zal men zeggen: nu hebben Dr de Moor en Prof. Hepp het weer met elkander aan den stok.

Toch moet men zoo niet spreken.

Zeker, als Dr de Moor die dingen niet had opgerakeld, zou ik hebben gezwegen.

Dit zou in dit stadium het verkieslijkst zijn ge-weest.

Ik zie er geen heil in de afgedane zaak warm te houden.

Maar nu denke men niet, dat Dr de Moor en ik tegenover elkander staan.

Materieel zijn wij het geheel met elkander eens, men heeft het gehoord.

En over het formeel kunnen wij best heen-stappen.

Zoodra wij elkander ontmoeten, zal de hand-druk er niet minder stevig om zijn.

Voor al uit dit oogpunt wil ons schrijven gelezen worden.

HEPP.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN.

De strafbepalingen tegen openbare godslastering en vloeken.

III.

Nadat het rapport over de rijksstrafwet heeft gehandeld, zet het uiteen, dat ook in de gemeen-telijke verordeningen plaats is voor een strafbepaling inzake Godslastering. Met deze zaak is n.l. gemoeid het in art. 135 der gemeen-te-wet genoemde „belang der openbare orde” en vooral dat der „openbare zedelijkheid”, en de ge-meentelijke overheid heeft hier een taak, insover in de rijkswet deze dingen niet geregeld zijn. Wat het „vloeken” aangaat, moet dit begrip worden omschreven als: openlijk Gods naam vloekende misbruiken, en is het gewenscht, dat tegen deze overtreding, wegens haar ernstig ka-rakter uitsluitend hechtenis bedreigd wordt.

Nog andere middelen kunnen worden aangewend.

De overheid kan de zonde tegen het derde ge-bod tegengaan bij de uitoefening van den publieken dienst, te weten in de voorschriften en verordenin-gen voor de ambtenaren, werkboden etc.; in ge-bouwen en op markten door speciaal verbod; in spoor- en tramwegen, en in het leger. Al deze maatregelen kunnen uitnemend werken, en op de vraag naar de praktische waarde zegt het rapport:

„We mogen niet nalaten, een enkel woord te wijden aan de vraag, welke praktische beteekenis aan overheidsmaatregelen, gelijk in het voor-gaande zijn aan de hand gedaan, is toe te schrijven.

Zoover er — in de gemeentelijke wetgeving — ten onzent reeds bepalingen gelijk de boven voorge-slagene bestaan, levert voor de beantwoording dezer vraag ook de praktijk reeds eenig materiaal.

De strafwetgeving bedoelt het kwaad, zoover het gepleegd is, te straffen, en zoover het nog niet gepleegd is, door hare strafbedreiging te keeren.

Daarom kan de praktische beteekenis der be-staande verordeningen niet zonder meer worden afgemeten naar het aantal veroordeelingen, die op grond ervan zijn uitgesproken; hare schoonste wer-king oefenen ze juist, wanneer ze preventief het kwaad keeren, zoodat veroordeeling achterwege blijft.

Natuurlijk moet men zich er wel van doordringen, dat het niet voldoende is, zoo eene verordening slechts op het papier staat; op de uitvoering komt het aan. Hierbij hangt uit den aard der zaak zeer veel af van de houding van rechterlijke macht en politie. Bij eene enquête, door ons ingesteld bij de gemeenten, waar een plaatselijk vloekverbod bestaat, werd ons dan ook van eene gemeente gemeld, dat de politie, met het oog op de houding der rechterlijke macht in dezen, maar geen proces-verbaal meer opmaakt. Daarentegen luidden in de andere 11 gevallen de antwoorden veel gunstiger, en op meer dan eene plaats meende men ook eene vermindering van het openlijke vloeken en dus eene preventieve werking der verordening te kunnen con-stateeren.

Overigens is uit al het bovenstaande wel duidelijk geworden, dat men zich voor overdreven voorstel-lingen aangaande de praktische beteekenis van der-gelijke wetten heeft te wachten.

De ontheiliging van den Naam Gods moet bovenal met geestelijke wapenen worden bestreden. Wat de overheid met haar straf kan treffen is slechts de buitenzijde van het kwaad, en hiervan dan nog weer slechts de uiterste zoom. Zoo staan op het gebied der Godslastering naast de enkele uitingen, die onder de strafwet zijn te brengen, de talloze andere, die niet minder Godonteerdend zijn, en die de overheid ongestraft moet laten. Daarom heeft men steeds scherp in het oog te vatten, dat de eigenlijke kracht tot verweer ook tegen deze zonde schuilt niet in het vleeschelijke zwaard der overheid, maar in het geestelijke zwaard van Gods Woord.

Ook ten opzichte van het vloeken meene men nooit, dat overheidsbepalingen de zedelijke bestrij-ding zonden kunnen vervangen; veeleer zal de laatste steeds de hoofdzaak moeten blijven.

Maar dit alles mag de overheid niet weerhouden, hare roeping in dezen te volbrengen. Het gaat om een hoog belang: de eere van Gods heiligen Naam. Wat zij hierin kan doen, moge betrekkelijk we-nig zijn, toch zal het voor haar iets groots zijn, zoo ze ook in dat weinige getrouw wordt bevon-den. Want ook hier geldt het woord: „Die Mij eeren, zal Ik eeren, maar die Mij versmaden, zullen licht geacht worden”, 1 Sam. 2:30.

Daarop volgen de conclusies:

1. De openlijke Godslastering, voorzoover zij het karakter draagt van een hoonen of smaden van God, behoort in de Nederlandsche Strafwet strafbaar te worden gesteld, omdat eene dergelijke ont-heiliging van Gods Naam een zoo krasse inbreuk is op de goede zeden, die ten opzichte der ge-draging jegens den hoogsten Souverein onder een

Christelijke natie behooren te gelden, dat de overheid, als zijnde voor haar deel en op hare wijze handhaafster van Gods wet, haar niet straffeloos mag gedoogen.

2. Daar de Heilige Schrift (ook gezien het feit, dat eene strafbepaling tegen het vloeken in de Mozaïsche wetgeving niet wordt gevonden), geen grond geeft om zonder meer te zeggen, dat eene overheid, die het vloeken niet strafbaar stelt, schuld-dig staat voor God; en daar thans in Nederland een algemeen vloekverbod niet genoegzaam steun in de volksconscientie zou vinden en ook om andere oorzaken bezwaarlijk te handhaven zou zijn, zoo-lang die volksconscientie niet ten goede is omgezet, eene algemeene strafbaarstelling van het vloeken noch als eisch van Gods Woord noch als wen-schelijk worden beschouwd.

3. Zoolang eene Rijkswet (tegen Godslastering en) tegen het vloeken niet bestaat, kan de plaat-selijke overheid (de openlijke, hoonende Godslas-tering en) het openlijke vloeken strafbaar stellen; ze behoort dit te doen (wat de Godslastering be-treft overal waar daartoe aanleiding bestaat en) wat het vloeken betreft in die Gemeenten, waar men op goede gronden kan verwachten, dat een dergelijk verbod genoegzamen steun zal vinden in de volksconscientie.

4. Het behoort tot de roeping der overheid, op die terreinen, waar zij bijzonder zeggenschap heeft en haar diensgevolge andere middelen tot wering van Godslastering en vloeken ten dienste staan dan algemeene strafbepalingen, van deze middelen een gepast gebruik te maken.

Tenslotte zijn aan dit gewichtige advies nog enkele bijdragen toegevoegd. In de eerste plaats wordt een geschiedkundig overzicht gegeven van deze materie; ten tweede volgt de de-lictomschrijving van de overtreding van gods-lastering; de derde bijlage gaat over de wettelijke bevoegdheid der gemeentelijke overheid, en de vierde over het militaire straf- en tuchtrecht. Uit dit laatste wil ik alleen iets overnemen, en wel, dat in het nieuwe reglement op de krijgstucht, vastgesteld bij K. B. van 31 Juli 1922 is vastgesteld: den militair is verboden a. het bezigen van vloeken en godslas-teringen, van onzedelijke taal of liederlijke uitdruk-kingen, zoowel buiten als in dienst, enz. Door deze bepaling is dus het vloeken of het uiten van gods-lasteringen door een militair tot een krijgstuch-telijk vergrijp gestempeld.

Tot zoover het rapport.

Een gewichtig stuk.

De commissie ad hoc (bestaande uit de heeren Mr J. P. Chardon, Dr J. Ridderbos, Mr V. H. Rutgers, P. A. Schwartz en Mr J. Wede-ven) heeft er alle eer van, en het komt mij voor dat deze moeilijke quaestie van alle kanten is be-licht en zuiver is gesteld. Wel zullen er op dit terrein zwarigheden overblijven. Het is m.i. niet licht vast te stellen of en in hoeverre een vloek-verbod steun zal vinden in de volksconscientie. Aan welke eischen moet dan de gemeente beantwoorden? En in de tweede plaats, wordt in dit rapport niet te scherp onderscheiden tusschen gods-lastering en vloeken? Elke vloek is ten slotte een smaden van God, en het zal voor een overheid niet altijd even gemakkelijk zijn vast te stellen, of zulk smaden opzettelijk of onbewust is ge-schied. Vooral wanneer zulk een overheid vreemd is aan de christelijke zeden, zal haar deze zuivere onderscheiding en juiste beoordeeling moeilijk vallen.

Doch daarover nader in een slotartikel.

K. D.

LITERATUUR EN KUNST.

Schilderingen met de pen.

II.

De vorige week spraken we over „schilderingen met de pen”, die, langzaam en aandachtig ge-lezen, inderdaad denzelfden indruk maken als schilderingen met het penseel. We wezen daarbij op de beteekenis der woordkunst, welke toene-mende beoefening dit impressionistisch proza ons schenkt.

Ook ditmaal willen we daarvan nog enkele voor-beelden zien, van anderen aard dan, als die, welke we de vorige week gaven, maar als tafereelen in woorden even rijk aan kleur en beeldende kracht.

Ze zijn ontleend aan het bekende boekje van Maurits Sabbe „Een Mei van vroomheid”, een van de allerbeste producten van den Vlaamschen akker, omdat het al de eigenschappen der eigenaardige Vlaamsche literatuur in zich vereenigt. Tegelijk moge deze fragmenten-weergave een prikkel zijn tot de lectuur van geheel het boekje, dat een be-zit is voor ieder, die het werkelijk heeft gele-zen, en, kenmerk van echte kunst, altijd weer mooi is, zoo dikwijls men het ter hand neemt. Evenzeer als we een schilderstuk, dat aan den muur van onze kamer hangt, telkens met nieuw genoegen bezien, omdat het blijft spreken, zoo is ook elke keer, dat men „Een Mei van vroomheid” leest een nieuw genot.

In Brugge, aan het bekoorlijke „Grunthuzereitje”,